

Авторларға арналған нұсқаулық.

Барлық ғылыми мақалалар үш тілде қабылданады: қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде, бұрын баспа және/немесе электронды нұсқада жарияланбаған. Мақалалар тәуелсіз рецензенттер - ғалымдар немесе мақала тақырыбына жақын ғылыми мамандануы бар мамандардың міндетті түрде сараптауына жатады. Сараптау нәтижелері бойынша мақала авторға қайта қарауға жіберілуі мүмкін. Редакцияға мақаланың түскен күні мақаланың соңғы нұсқасын алған күні болып саналады. Редакция мәтінге мақаланың мағынасы бұрмаланбайтын редакторлық өзгерістер енгізу құқығын өзіне қалдырады.

Журналдың бір нөмірінде автор бірлескен авторлықты қоса алғанда екіден артық емес мақала жариялай алады.

Авторларға арналған ережелер.

«Халел Досмұхамедов атындағы Атырау университеті Хабаршысы» журналына мақала жариялау үшін мақалаларды дайындау кезінде ғылыми мақаланың құрылымын қатаң сақтау және рәсімдеу ережелерін басшылыққа алу қажет.

Мақаланы рәсімдеу параметрлері: бет – А4, кітаптың бағдарлануы, ені бойынша туралануы, барлық жағынан шеттері – 20 мм. Қаріп: типі – Times New Roman, өлшемі (кегль) – 12, жоларалық интервал – 1, «Азат жол» шегінісі - 1,0 см.

Мақаланың көлемі (5 беттен бастап) 10 беттен аспауы тиіс. Мақала көлемінің есебіне қазақ/орыс және ағылшын тілдеріндегі аңдатпа, негізгі сөздер, әдебиеттер тізімі, референс, автор туралы мәліметтер кірмейді. Көрсетілген көлемнен асатын жұмыстар журналдың Редакциялық алқасының арнайы шешімі бойынша өзге жағдайларда жариялауға қабылданады.

Ғылыми мақаланың құрылымы:

- FTAMP
- ЭОЖ
- Автор(лар)дың ТАӘ (ORCID бастырмасын басу арқылы)
- Автор(лар)дың жұмыс орны, қала, мемлекет, индекс, электронды поштасы
- Мақаланың атауы
- Аңдатпа
- Негізгі сөздер
- Кіріспе
- Зерттеу материалдары мен әдістері
- Нәтижелер және оларды талқылау
- Қорытынды
- Қаржыландыру туралы ақпарат (бар болса)
- Әдебиеттер тізімі
- Авторлар туралы ақпарат.

Автор(лар)дың дербес деректерінде жұлдызша (*) негізгі авторды (автор корреспондентті) белгілейді. Автор(лар)дың ТАӘ әрқайсысының жұмыс орнымен индекстеледі. Мысалы:

О. Артемьев¹, Б. Абыканова^{2*}

1. Мәскеу мемлекеттік техникалық университеті, Н.Э.Бауман, Мәскеу, Ресей Федерациясы

2. Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті КеАҚ, Атырау қ., Қазақстан Республикасы

Мақала, шолу, ескерту, шолу, редакцияға хат, редакцияға хатқа жауап - жарияланым түрі көрсетіледі. Жарияланымдардың басқа түрлерінің мазмұны нөмірдегі мақалалардың жалпы санының 10% - (он пайызынан) аспайды.

Докторанттар мен магистранттардың еңбектері ғылым докторы немесе кандидатымен, сондай-ақ PhD доктормен бірлесіп жазған жағдайда ғана жариялануы мүмкін.

Мақаланы рәсімдеу тәртібі

ҒТАМР (Ғылыми-техникалық ақпараттың мемлекетаралық рубрикаторы) өз тақырыбы бойынша <http://www.grnti.ru> сайт арқылы анықтауға болады. Қолжазбаның жоғарғы сол жақ бұрышында көрсетіледі. (Туралау-сол жақта, қаріп-қалың, кегль -12).

ӘОЖ (әмбебап ондық жіктеу) – кітапхана библиографынан нақтылауға болады және ӘОЖ классификаторы сайтынан таба алады. ҒТАМР кейін қолжазбаның жоғарғы сол жақ бұрышында көрсетіледі. (Туралау-сол жақта, қаріп-қалың, кегль -12).

Автор(лар). ҒТАМР мен ӘОЖ-дан кейін жол арқылы автор(лар)дың аты, әкесінің аты, тегі, ғылыми дәрежесі, ғылыми атағы, қаласы, елі, пошта индексі көрсетілуі тиіс. Ұйымның немесе мекеменің атауы, кафедра немесе департаментке қатысы қысқартуларсыз толық болуы тиіс. Бірнеше автор болса, олардың өздері мақалада аталуы тәртібі туралы шешімді қабылдайды және оның мазмұны үшін толық жауап береді. Авторлар саны - 4- тен артық емес. (Туралау-ортасында, қаріп – қалыпты, кегль -10).

Мақала атауы ортада, бас әріптермен, қалың қаріппен, тік сызықпен, кегль -12 түрінде жазылады. Мақаланың соңында басқа екі тілде, яғни орыс, ағылшын тілдерінде (егер мақала қазақ тілінде болса), қазақ, ағылшын тілдерінде (егер мақала орыс тілінде болса), қазақ және орыс тілдерінде (егер мақала ағылшын тілінде болса).

Аңдатпа (Аннотация/Abstract) зерттеудің маңызды нәтижелер мен олардың теориялық және тәжірибелік маңыздылығы көрсетіледі. Аңдатпада зерттеудің мәні мен қолданылған әдістері баяндалады, ең маңызды нәтижелер мен олардың маңыздылығы жинақталады. Аңдатпада мақаланың қысқаша мазмұнын, оның мәнін, мақсатын, зерттеудің жалпы тақырыбын, мәселенің, объектінің, тақырыптың қысқаша сипаттамасын көрсетуі керек. Аңдатпа көлемі 150-300 сөзден кем болмауы тиіс. Мақаланың соңында әдебиеттен кейін басқа екі тілде, яғни орыс, ағылшын тілдерінде (егер мақала қазақ тілінде болса), қазақ, ағылшын тілдерінде (егер мақала орыс тілінде болса), қазақ және орыс тілдерінде (егер мақала ағылшын тілінде болса) жазылады. (Туралау-ені бойынша, қаріп – қалыпты, кегль -10).

Негізгі сөздер (Ключевые слова/Key words) мақала мәтінін іздеуге және оның тақырыптық аймағын анықтауға арналған, 5-7 кілт сөзімен сөз тіркесі ұсынылады. Мақаланың соңында аңдатпадан кейін басқа екі тілде, яғни орыс, ағылшын тілдерінде (егер мақала қазақ тілінде болса), қазақ, ағылшын тілдерінде (егер мақала орыс тілінде болса), қазақ және орыс тілдерінде (егер мақала ағылшын тілінде болса). (Туралау-ені бойынша, қаріп – қалыпты, кегль -10).

Негізгі бөлім мынадай құрылымдық бөліктерден тұрады (абзацтан жазылады, жартылай қалың қаріппен ерекшеленеді):

- *Кіріспе* (200 сөзден кем емес). Кіріспеде зерттелетін мәселенің жағдайы және оның өзектілігі белгіленеді. Зерттеудің мақсаты көрсетіледі. Авторлар оқырманды зерттелетін мәселемен таныстыруы керек, осы тақырып бойынша не белгілі екенін қысқаша сипаттауы керек, басқа авторлар жүргізген жұмыстарды атап өтуі керек, егер бар болса, алдыңғы зерттеулердің кемшіліктерін көрсетуі керек, яғни оқырманға зерттеу жүргізу қажеттілігін дәлелді түрде дәлелдеу.

- *Зерттеу материалдары мен әдістері*. Зерттеу нысаны және оны жүргізу кезінде қолданылатын барлық әдістер сипатталған, олардың мәні мен негізделген таңдауы көрсетілген. Оқырман осы бөлімде зерттеудің әдіснамалық артықшылықтары мен кемшіліктерін өз бетінше

бағалап қана қоймай, қажет болған жағдайда оны қайталай алатындай етіп егжей-тегжейлі жазылуы керек. Пайдаланылған ғылыми зерттеу әдістері және олардың қолданылуы сипатталады. Бөлімде келесі тармақтардың нақты сипаттамасын ұсыну ұсынылады (оларды жеке бөлімдерге бөлу міндетті емес): зерттеу түрі; зерттеуге қатысушыларды таңдау әдісі; өлшеу әдістемесі; деректерді ұсыну және өңдеу әдістері; этикалық принциптер (*егер мақалада адам/жануарлар эксперименттерінің сипаттамасы болса, бұл процедура жұмыстың осы жағына жауапты этикалық комитеттің стандарттарына немесе 1975 жылғы Хельсинки Декларациясына және одан кейінгі қайта қарауға сәйкес келетіндігін көрсету қажет*).

- *Нәтижелер және оларды талқылау.* Зерттеудің негізгі нәтижелері, мәтінді қолданумен объективті, жүйеленген және иллюстрациялармен толықтырылған ықшамды нақты деректер қысқаша сипатталады. Нәтижелер зерттеудің мақсаты мен міндетіне сәйкес логикалық кезектілігімен текст, кесте, сурет түрінде келтіріледі. Автор(лар) зерттеудің маңыздылығын немесе жаңалығын көрсетеді, нақты нұсқаулар мен сындарлы ұсыныстар береді. Бөлімде осы зерттеу барысында алынған нәтижелер басқа авторлар жүргізген ұқсас зерттеулердің нәтижелерімен қалай салыстырылатыны сипатталған. Алдыңғы зерттеулерге сілтеме жасаудың орнына, алынған нәтижелер басқа авторлардың нәтижелерінен неге ерекшеленетінін немесе ерекшеленбейтінін түсіндіруге тырысу керек. Алынған нәтижелерді қолдану мүмкіндіктері, сондай-ақ егер бар болса, оларды қолданудағы шектеулер талқыланады. Осы зерттеудің нәтижелерінен қисынды түрде жүретін әрі қарайғы зерттеулердің бағыттарын анықтау ұсынылады.

- *Қорытынды.* Осы кезеңдегі жұмысты жалпылау және қорытындылау, автордың тұжырымдарының ақиқатын растау және алынған нәтижелерді ескере отырып, ғылыми білімнің өзгеруі туралы автордың тұжырымы. Қорытындылар дерексіз болмауы керек, олар белгілі бір ғылыми саладағы зерттеу нәтижелерін жалпылау үшін, әрі қарай жұмыс істеу үшін ұсыныстар мен мүмкіндіктерді сипаттау үшін қолданылуы керек. Мысалы, егер мақалада салыстырмалы экономикалық тиімділікке талдау жасалмаса, студенттер арасында оқытудың жаңа әдісін қолданудың экономикалық орындылығы туралы қорытынды жасалмауы керек.

- *Қаржыландыру туралы ақпарат (бар болса);*

Мысалы:

- Өзге ұйымдардың қаржыландыруы жүргізілген жоқ.

- Бұл зерттеуді Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым комитеті қаржыландырады (грант № AP00000000).

- *Әдебиеттер тізімі* (Список литературы/References). Пайдаланылған әдебиеттер саны 7 – ден кем емес әдебиеттерге сілтемелер көрсетілуі керек. Мақала мәтінде әдебиет көзі тік жақшада [1. – 25] бірінші сан келесі ретпен пайдаланылған дереккөздердің нөмірін, екінші сан беттердің санын көрсетеді. Дереккөздер мен пайдаланылған ғылыми әдебиеттер (монографиялар, мақалалар, тезистер, авторефераттар, интернет-ресурстар және т.б.) мақаланың соңында «Әдебиеттер тізімі» бөлімінде мәтінде кезектілігіне сәйкес жазылады. Әдебиеттер тізімінде мәтінде сілтемелер берілетін көздер ғана, дереккөздердің нөмірленуі – мәтінде пайда болуына қарай болуға тиіс. Барлық библиографиялық мәліметтер мұқият тексерілуі керек. Ұсынылған әдебиеттер тізімінің соңында нөмірлеу саннан кейін нүкте қойылмай беріледі.

- Тізімде 20% - ға Scopus және Web of Science МБ және/немесе соңғы 3-5 жылдағы шетелдік әдебиеттер, кітаптар, брошюралар, журналдардан алынған мақалалар, интернет-дереккөздерді қоса алғанда, халықаралық дерекқорлардан ашық қолжетімділік басылымдары болуға тиіс. Бұл ретте бұл ереже «тарих және археология» бағыты үшін пайдаланылмайды.

Әдебиеттер тізімі МЕМСТ. 7.1. – 2003 «Библиографиялық жазба. Библиографиялық сипаттама. Құрастырудың жалпы талаптары мен ережелері», МЕМСТ. 7.0.100–2018 ж. (2018

жылдың 03 желтоқсандағы өзгерту және толықтыруларымен) «Библиографиялық жазба. Библиографиялық сипаттама. Құрастырудың жалпы талаптары мен ережелері» сәйкес рәсімделеді.

Мақалаларды, кітаптарды, конференция материалдарын, қашықтан қол жетімділіктің электрондық ресурстарын рәсімдеу мысалдары:

Кітапты рәсімдеу:

1 Поленина С.В. Женщина в обществе: мифы и реалии. Сборник статей. Информация XXI век. — 2020. — 34 с.

2 Нуртазина Н.Д. Женщина в традиционном казахском обществе. Введение в теорию гендера: учеб. методический комплекс. Ақыл кітабы: — 2019. — 21 с.

Журнал мақалаларын рәсімдеу:

3 Бақытова А.Ж., Кушкалиев Б.Д. Конституцияны білу – өркениетті өмір нормасы. Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті «Хабаршысы». — №3(58). — 2020. — Б. 105-110

Конференция материалдарын рәсімдеу:

4 Семенова В.Г. Самостоятельная работа студентов как важнейшая форма организации учебного процесса в рамках компетентностной модели образования. Организация самостоятельной работы студентов: материалы докладов II Всероссийской научно-практической интернет конференции. — Саратов: Новый проект. — 2013. — С. 10-15

Газет мақалаларын рәсімдеу:

5 Ахметова Н.Р. Психология студенческого возраста. Педагогический вестник. — № 12. — 2009. — 4 с.

Интернет ресурстарды рәсімдеу:

6 Ахметкалиев Б. Әйелдер құқықтарының тарихи және құқықтық мәселелері. [Электрондық ресурс] — URL: <http://infozakon.kz/gov/1954-yelder-ytaryny-tarihi-zhne-yty-mseleler.html> (қаралу уақыты: 20.05.2022)

7 Национальный доклад Совета по правам человека. Казахстан. [Электронный ресурс] — URL: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/KZSession20.aspx> (дата обращения 16.09.2022).

Энциклопедия:

8 Қазақтың этнографиялық категориялар, ұғымдар мен атауларының дәстүрлі жүйесі. Энциклопедия. — Алматы: — 2018. — Б. 21-23

Журнал мақалаларын рәсімдеу (ағылшын тілінде):

9 Pundak D., Herscovitz O., Shacham M., Wiser-Biton R. (2009) Instructors' attitudes toward active learning. Interdisciplinary Journal of E-Learning and Learning Objects. Vol. 5. P. 215-232

Әдебиеттерді рәсімдеу үлгісі

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1 Поленина С.В. Женщина в обществе: мифы и реалии. Сборник статей. Информация XXI век. — 2020. — 34 с.

2 Нуртазина Н.Д. Женщина в традиционном казахском обществе. Введение в теорию гендера: учеб. методический комплекс. Ақыл кітабы: — 2019. — 21 с.

3 Бақытова А.Ж., Кушкалиев Б.Д. Конституцияны білу – өркениетті өмір нормасы. Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті «Хабаршысы». — №3(58). — 2020. — Б. 105-110

4 Семенова В. Г. Самостоятельная работа студентов как важнейшая форма организации учебного процесса в рамках компетентностной модели образования. Организация самостоятельной работы студентов: материалы докладов II Всероссийской научно-практической интернет конференции. — Саратов: Новый проект. — 2013. — С. 10-15

5 Ахметова Н.Р. Психология студенческого возраста. Педагогический вестник. — № 12. — 2009. — 4 с.

6 Ахметкалиев Б. Әйелдер құқықтарының тарихи және құқықтық мәселелері. [Электрондық ресурс] — URL: <http://infozakon.kz/gov/1954-yelder-ytaryny-tarihi-zhne-yty-mseleler.html> (қаралу уақыты: 20.05.2022)

7 Национальный доклад Совета по правам человека. Казахстан. [Электронный ресурс] — URL: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/KZSession20.Asp> (дата обращения 16.09.2022).

8 Қазақтың этнографиялық категориялар, ұғымдар мен атауларының дәстүрлі жүйесі. Энциклопедия. — Алматы: — 2018. — Б. 21-23

9 Pundak D., Herscovitz O., Shacham M., Wiser-Biton R. (2009) Instructors' attitudes toward active learning. Interdisciplinary Journal of E-Learning and Learning Objects. Vol. 5. P. 215-232

Әдебиеттер тізімінде кириллицадан берілген әдебиеттер тізімі болса екі нұсқада беруі қажет: біріншісі – түпнұсқада, екіншісі – романизацияланған әліпбиде. (Транслитерация - <http://translit-online.ru/> ұсынылатын тегін сайт). Орыс тілінен латын тіліне аудару / Онлайн конвертер <https://translit.ru>. Қазақ тілінен латын тіліне аудару / Онлайн конвертер <https://qazlat.kz/ru/>

Төмендегі кестеге сәйкес транслитерация әдісін таңдау керек:

http://translit-online.ru/	https://qazlat.kz/ru/
е – е	ə - ä
ё – е	ï - ı
ж – zh	ñ - ñ
й – i	ƒ - ğ
х – kh	ȳ - ü
ц – ts	ȳ - ü
щ – shh	ķ - q
ъ - жазылмайды	ø - ö
ы – y	h - h
ь - жазылмайды	
э – e	
ю – yu	
я – ya	

Транслитерация арқылы әдебиетті рәсімдеу үлгісі

REFERENCES

1 Polenina S.V. Zhenshina v obshestve: mifi i reali [Woman in society: myths and realities]. Sbornik statei Informasiya XXI vek. 2020. 34 p. [in Russian]

2 Nurtazina N.D. Zhenshina v tradisionnom qazaqskom obshestve [Woman in traditional Kazakh society].. Vvedenie v teoriyu gendera: usheb. metodisheski kompleks. Introduction to the theory of gender: textbook. methodical complex. Akyl kitaby. 2019. 21 p. [in Russian]

3 Bakytova A.Zh., Kushkaliev B.D. Konstitusiyany bilu – orkenietti omir normasy [Knowing the Constitution is the standard of civilized life]. Kh.Dosmukhamedov atyndagy Atyrau universiteti Habarshysy. №3(58). 2020. P. 105-110. [in Kazakh]

4 Semenova V.G. Samostojatel'naja rabota studentov kak vazhnejshajaforma organizacii uchebnogo processa v ramkah kompetentnostnoj modeli obrazovaniya [Independent work of students as the most important form of organization of the educational process within the framework of the competence model of education]. Organizacija samostojatel'noj raboty studentov: materialy dokladov II Vserossijskoj nauchno-prakticheskoj internet konferencii. Saratov: Novyj proekt, 2013. P. 10-15. [in Russian]

5 Ahmetova N. R. Psihologiya studencheskogo vozrasta [Psychology of student age]. Pedagogicheski vestnik. 2009. №12. 4 p. [in Russian]

6 Ahmetqaliev B. Aielder kukyrtarynyn tarihi zhane kukytktyk maseleleri [Historical and legal issues of women's rights]. Available at: — URL: <http://infozakon.kz/gov/1954-yelder-ytaryny-tarihi-zhne-yty-mseleler.html> [in Kazakh] (accessed: 20.05.2022).

7 Nasionalnyi doklad Soveta po pravam sheloveka Qazaqstan [*National Report of the Human Rights Council of Kazakhstan*]. Available at: — URL: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/KZSession20.aspx> [in Russian] (accessed: 16.09.2022)

8 Qazaqtyn etnografiyalık kategoriyalar, ugymdar men ataularynyn dasturli zhuiesi [*Kazakh traditional system of ethnographic categories, concepts and names*]. Ensiklopediya. Almaty. 2018. P. 21-23. [in Kazakh]

9 Pundak D., Herscovitz O., Shacham M., Wiser-Biton R. (2009) Instructors' attitudes toward active learning. *Interdisciplinary Journal of E-Learning and Learning Objects*. Vol. 5. P. 215-232. [in English]

Авторлар туралы мәліметтер. Жолға ағылшын, орыс және қазақ тілдерінде жазылады: аты-жөні, тегі ғылыми дәрежесі, атағы (егерде бар болса), лауазымы, кафедра, департаментке қатыстылығы, ұйымның атауы (атауы толық, қысқартуларсыз), елдің атауы, әрбір мақаладағы негізгі авторды көрсете отырып, жарияланымның барлық авторларының мекен-жайлары, E-mail, ORCID (әр автордың)

Information about authors:

Elmira Adiyetova - **corresponding author**, candidate of economic sciences, about. associate professor of the Departments “Finance and accounting”, Kh. Dosmukhamedov Atyrau University, Atyrau, Republic of Kazakhstan

E-mail: e.adietova@asu.edu.kz

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2400-6357>

Samal Aldeshova - master economic sciences, teacher of the Departments “Finance and accounting”, Kh. Dosmukhamedov Atyrau University, Atyrau, Republic of Kazakhstan

E-mail: aldeshova.s@asu.edu.kz

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5366-2487>

Информация об авторах:

Эльмира Адиедова – **основной автор**, кандидат экономических наук, и.о. ассоциированный профессор кафедры «Финансы и учета», Атырауский университет имени Х. Досмухамедова, г. Атырау, Республика Казахстан

E-mail: e.adietova@asu.edu.kz

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2400-6357>

Самал Алдешова – магистр экономических наук, старший преподаватель кафедры «Финансы и учета», Атырауского университета имени Х. Досмухамедова, г. Атырау, Республика Казахстан

E-mail: aldeshova.s@asu.edu.kz

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5366-2487>

Авторлар туралы ақпарат:

Эльмира Адиедова – **негізгі автор**, экономика ғылымдарының кандидаты, «Қаржы және есеп» кафедрасының қауымдастырылған профессор м.а., Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау қ., Қазақстан Республикасы

E-mail: e.adietova@asu.edu.kz

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2400-6357>

Самал Алдешова – экономика ғылымдарының магистрі, «Қаржы және есеп» кафедрасының аға оқытушысы, Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау қ., Қазақстан Республикасы

E-mail: aldeshova.s@asu.edu.kz

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5366-2487>